Colocviu Strategic

UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ DE APĂRARE
CENTRUL DE STUDII STRATEGICE DE APĂRARE ŞI SECURITATE

Nr. 9 (XXI)
Iulie 2004

# INTEGRAREA ROMÂNIEI ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ. COSTURI ŞI BENEFICII

*General de brigadă dr. Traian PIGUI*

**CONCLUZII**

- Modelul economiei de piață s-a dovedit şi se dovedeşte a fi singurul viabil în dezvoltarea statelor şi realizarea obiectivelor integrării acestora în Uniunea Europeană.
- Procesul extinderii Uniunii Europene este complicat, costisitor şi anevoios. El se desfăşoară concomitent cu modernizarea instituțiilor UE şi oferă o mare şansă îndeplinirii unuia dintre cele mai mari proiecte ale Europei: unitatea continentului.
- Statele candidate trebuie să rezolve o mulțime de probleme (în primul rând economice) deosebit de importante, care vor simplifica şi vor eficientiza procesul de extindere şi de integrare.
- Aderarea la Uniunea Europeană, integrarea în structurile economice, politice şi militar ale continentului presupune nu dor voință, ci şi numeroase costuri. Beneficiile sunt însă totdeauna pe măsură.

## *1. Contextul general al extinderii Uniunii Europene*

Schimbările majore petrecute în Europa de Est după căderea regimurilor totalitare-comuniste au determinat statele din această zonă să adopte modelul economiei de piață, văzând în Uniunea Europeană un sprijin şi acordând procesului de integrare în aceasta o importanță majoră, care să conducă la redresarea şi relansarea lor din punct de vedere economic.

România nu a făcut şi nu face excepție de la această regulă, adoptând prin programele de guvernare din ultimii 14 ani măsuri care să conducă la îndeplinirea criteriilor de aderare de la Copenhaga, stabilindu-se traseul, momentul şi condițiile aderării.

După cum este cunoscut, negocierile de preaderare au fost începute în ianuarie 2000, stabilindu-se măsurile necesare de eficiență şi competitivitate şi, totodată, întărindu-se voința politică în favoarea aderării, acționându-se pentru întărirea conştiinței cetățenilor români că au drepturi egale şi depline în Europa.

Desigur, aceste evenimente deosebite în viața statelor noi eliberate de sub dominația comunistă, legate de integrarea lor în Uniunea Europeană nu ar fi fost posibile fără o decizie a oficialităților europene în privința extinderii Uniunii spre estul şi centrul Europei. Decidenții europeni au manifestat un adevărat consens în ceea ce priveşte posibilitatea lărgirii acesteia, desigur într-un orizont de timp şi după îndeplinirea de către statele candidate a unor criterii bine definite (Copenhaga 1993). De remarcat este, de asemenea, faptul că, pe parcursul anilor 1990, însăşi Uniunea Europeană a făcut obiectul unor transformări de esență. Ea s-a găsit, pe de o parte, la finalul perioadei de tranziție al celui de-al doilea şi al treilea val de lărgire (Grecia 1981, Spania şi Portugalia 1985-1986), în plin proces de reunificare a Germaniei, cu eforturile financiare aferente, într-o conjunctură economică nefavorabilă propriilor țări, precum şi în plină desfăşurare a tratativelor pentru cel de-al treilea val de lărgire spre Nord (finalizate în 1995 prin aderarea Suediei, Finlandei şi Austriei). Pe de altă parte, Uniunea Europeană s-a aflat în fața unor priorități şi provocări legate de realizarea Pieței Unice Interne şi a Uniunii Economice şi Monetare. Aşa se explică şi anumite rețineri ale țărilor membre ale Uniunii Europene la ideile extinderii. Aceste rețineri au putut fi depăşite.

Totuşi, procesul de lărgire, precum şi proiectele de creştere a coeziunii europene au însemnat costuri uriaşe, consecinţa fiind mărirea ponderii acordate criteriului costuri-beneficii în cadrul evaluărilor deciziilor politice care au urmat.

Lărgirea spre Est a fost un subiect care s-a bucurat de o atenţie deosebită în mediile europene şi el rămâne şi astăzi extrem de disputat. Acest lucru este explicabil, întrucât condiţiile şi premisele lărgirii spre Est sunt total diferite faţă de cele precedente. Iată câteva considerente din acest punct de vedere:

- aderarea într-un interval redus de timp a unui număr foarte mare de state (11 ţări din Europa Centrală şi de Est, inclusiv România, Bulgaria, Cipru şi Turcia), a necesitat şi necesită din partea U.E. eforturi foarte mari, concretizate în monitorizarea performanţelor ţărilor candidate pentru îndeplinirea criteriilor de la Copenhaga, începerea simultană a negocierilor de aderare cu cei 11, precum şi eforturi financiare pentru susţinerea procesului de tranziţie din ţările respective, respectiv a programelor de preaderare ale acestora;

- situaţia particulară a ţărilor candidate, respectiv de ţări în tranziţie cu o economie de piaţă în formare şi cu un sistem politic democratic tânăr (14 ani) a necesitat introducerea unor criterii bine definite ce trebuiesc îndeplinite de către candidaţi, indiferent de rezultatul negocierilor;

- lipsa experienţei specifice participării la grupări integraţioniste a noilor ţări candidate a condus la sugerarea de către Uniunea Europeană a participării la o astfel de grupare, anterior integrării, pentru a dobândi experienţa necesară privind constrângerile şi beneficiile unor astfel de participări;

- dacă extinderile anterioare s-au bazat pe criterii economice, legate deci de potenţialul economic al noilor membri (vezi primul val – aderarea Angliei, Irlandei şi Danemarcei) şi de reducerea concurenţei dintre statele din Uniunea Europeană şi cele din afara acesteia, geopolitice, legate de atenuarea tensiunilor dintre Spania şi Anglia (al doilea val) sau pentru întărirea forţei economice a Uniunii Europene (al treilea val – Austria, Suedia, Finlanda) şi nevoia de întărire a capacităţii concurenţiale a participanţilor la grupare faţă de S.U.A. şi Japonia, extinderile actuale s-au bazat în special pe deciziile politice.

În 2000, comisarul european pentru lărgire, Günther Verheugen, sublinia caracterul unitar al Europei şi ireversibilitatea extinderii spre Est *"lărgirea Uniunii Europene este un proces ireversibil ... Nu vom lăsa Europa să fie divizată pe criterii politice, ideologice sau de altă natură"*.[1]

Cadrul principal de gestiune al extinderii Uniunii Europene spre Est, conform analizei perioadei 1994-2004, făcute de Preston în publicaţia „Enlargement and Integration in the European Union" – London Routlegle, 1997, scoate în evidenţă următoarele elemente:

- statele candidate trebuie să accepte acquis communitaire în întregime; nu este permisă derogarea permanentă de la nici un aspect al acquis-ului;

- negocierile de aderare sunt concentrate aproape exclusiv asupra aspectelor practice legate de preluarea acquis-ului de către statul candidat;

- problemele ce apar în caracterul divers mai pronunţat al unor grupări integraţioniste extinse sunt rezolvate prin crearea unor noi instrumente ce se suprapun celor existente, mai degrabă decât printr-o reformă fundamentală care să elimine sau să atenueze inconsecvenţele instrumentelor existente;

- noii membri sunt integraţi în structura instituţională comunitară pe baza unor adaptări progresive a acestora din urmă, cu promisiunea unei reforme mai cuprinzătoare după momentul extinderii;

- se preferă negocierea cu grupuri de state care au deja relaţii strânse de colaborare între ele;

- statele membre folosesc procesul de extindere pentru urmărirea propriilor interese şi externalizarea, pe o bază comună, a problemelor de pe plan intern.

Diferiţi alţi analişti susţin ideea că extinderea spre Est a generat un număr mare de abordări şi opinii, dar de esenţă rămâne trecerea de la abordarea statelor candidate din Est ca un *grup compact*, la tratarea fiecăruia ca o individualitate distinctă, cu efecte pozitive asupra ambilor parteneri.

Printre factorii care au influenţat viziunea Uniunii Europene asupra extinderii se evidenţiază: *gradul de pregătire a ţărilor candidate, implicaţiile extinderii asupra bugetului comunitar şi stadiul avansat de integrare în Uniunea Europeană.*

În urma analizelor efectuate s-a ajuns la concluzia că practic extinderea depinde de trei factori şi anume: *pregătirea internă a statelor candidate, pregătirea internă a Uniunii Europene şi negocierile de aderare propriu-zise.*

În ceea ce priveşte ţara noastră, se poate afirma că se află într-o conjunctură specială, aderarea urmând să aibă loc la 3 ani după ultima extindere şi deci trebuind să obţină consensul celor 25 de membri ai Uniunii Europene. Această situaţie prezintă, e drept, unele avantaje, în sensul adaptării mai bine la exigenţele UE, dar şi dezavantaje. Este posibil să apară, din partea unor state din grupul celor 25, şi unele reţineri cu privire la acceptarea României sau la îndeplinirea de către ţara noastră a criteriilor de aderare. Iată de ce trebuie abordate cu multă responsabilitate toate aspectele legate de procesul de negociere şi de îndeplinirea criteriilor aderării de către toţi factorii implicaţi în acest proces.

În prezent, toată literatura de specialitate defineşte implicaţiile transferului de competenţă în materie de politică economică, de la nivel statal la cel supranaţional, prin prisma fenomenului de europenizare. După Rafaelli, *europenizarea* este un *"proces de construire, diseminare şi instituţionalizare, formală şi informală, a regulilor, procedurilor, paradigmelor de politică economică, know-how, convingeri şi valori comune definite şi consolidate în logica procesului decizional al Uniunii Europene care fac obiectul integrării lor în logica proceselor decizionale,*

***Autorul: general de brigadă dr. Traian PIGUI, şeful Direcţiei Domenii şi Infrastructuri, a publicat lucrări şi articole, cu o tematică circumscrisă specialităţii domniei sale (doctorat în ştiinţe economice), precum şi apărării şi securităţii naţionale, regionale şi globale.***

*discursului, structurilor politice şi instituţionale şi politicile economice naţionale ale statelor membre".*

Potrivit acestui concept, modelul european de guvernare economică se extinde şi afectează atât ţările membre cât şi ţările candidate (deci şi România), în sensul impunerii unor modele, norme şi politici comunitare, cu implicaţii importante asupra politicilor naţionale şi a cadrului instituţional de adoptare şi aplicare al acestora. Criteriile de aderare adoptate la Copenhaga se constituie ca principal instrument al europenizării şi un factor important în adaptarea politicilor economice, administrative, juridice etc. la cele comunitare.

## *2. Costuri şi beneficii ale integrării în Uniunea Europeană*

Aceste schimbări presupun de bună seamă costuri pentru fiecare stat candidat, dar şi beneficii care vor fi însemnate în măsura în care se va ajunge la un grad ridicat de compatibilitate.

Principalele transformări la nivel economic şi politic au fost rezumate de Preston în lucrarea prezentată anterior astfel:

| | Impact direct | Impact indirect |
|---|---|---|
| Economic | - eliminarea barierelor comerciale;<br>-aplicarea criteriilor comunitare în materie de concurenţă;<br>- implementarea instrumentelor PAC în agricultură;<br>- accesul la fondurile structurale | - reorientarea fluxurilor comerciale;<br>- restructurarea industrială şi agricolă;<br>- implicaţii în plan regional;<br>- aderarea la criteriile de convergenţă pentru U.E.M. (Maastricht) |
| Politic | - prevalenţa dreptului comunitar asupra celui naţional;<br>- aplicabilitatea directă a legislaţiei comunitare;<br>- modificarea Constituţiei şi a statutului constituţional al Parlamentului naţional ;<br>- prezentarea şi participarea la procesul decizional comunitar. | - reorientarea politicii externe;<br>-modificarea modului de elaborare şi punere în practică a politicilor guvernamentale;<br>- apariţia de noi modele de reprezentare a intereselor la nivelul societăţii. |

Aceste transformări presupun şi costuri în mod deosebit în perioada preaderării care pot fi grupate (categorisite) astfel:

- **costuri de adoptare a normelor şi politicilor europene (acquis-ul comunitar)** respectiv, costuri pentru: crearea sau modificarea cadrului instituţional de aplicare a acestora, de formare a resurselor umane din aceste structuri, de asumare a obiectivelor comunitare de politică economică;
- **costuri legate de respectarea şi implementarea standardelor definite de normele şi politicile europene,** respectiv costuri pentru modernizarea infrastructurii de transport, standarde de muncă şi protecţie socială, protecţia consumatorilor, standarde de moduri şi calitate, dar şi costuri derivate din procesul de liberalizare a circulaţiei mărfurilor, serviciilor, persoanelor şi capitalurilor;
- **costuri legate de modernizarea economiei** pentru a putea satisface cerinţele impuse în Uniunea Europeană şi pentru a face faţă presiunilor concurenţiale din interiorul acesteia. Aici se includ costurile legate de modernizarea capacităţilor de producţie din sectoarele economiei, mai puţin cele pentru modernizarea echipamentelor de producţie.

După cum se poate observa, cuantumul costurilor şi implicit efortul pe care ţara noastră trebuie să-l facă este direct legat de decalajele existente între standardele economice atinse la noi şi cele ale statelor Uniunii, precum şi între structurile instituţionale şi politicile economice existente la noi şi cele ale modelului european. Efortul are însă drept rezultat o accelerare a proceselor de reformă, adoptarea unor măsuri în vederea creşterii economice şi implicit a creşterii competitivităţii firmelor româneşti.

Principalele beneficii ale aderării ţării noastre la Uniunea Europeană constau în:

- **suplimentarea şi diversificarea resurselor financiare**, prin accederea ţării noastre la fondurile structurale şi la cele de coeziune;
- **beneficii derivate din statutul de membru,** prin participarea la piaţa unică, la uniunea economică şi monetară precum şi printr-o mai substanţială susţinere a intereselor naţionale prin participarea la instituţiile Uniunii Europene;
- **accelerarea reformelor şi susţinerea tranziţiei prin furnizarea elementelor pentru definirea politicilor economice naţionale,** asistenţa tehnică acordată de Uniunea Europeană ţării noastre în diferite domenii fiind benefică în toată această perioadă.

Ţara noastră urmăreşte să îndeplinească criteriile de la Copenhaga pentru a putea avea o economie de piaţă funcţională capabilă să facă faţă competiţiei în cadrul uniunii, în acest sens fiind concentrate toate eforturile organelor şi organismelor implicate.

Privind la nivel macro-economic raportul de evaluare **costuri-beneficii** conduce la următoarele efecte directe ale procesului de integrare:

**Costuri:**

- *cota de participare la programele europene;*
- *investiţii obligatorii;*
- *renunţări – rezultate din afectarea partenerilor sau din posibile penalităţi;*

**Beneficii:**

- *fluxuri monetare sporite;*
- *facilitarea accesului la programe, comerţ, circulaţia forţei de muncă;*
- *creşterea gradului de integrare a sistemului socio-economic românesc în cel european;*
- *creşterea competitivităţii.*

Integrarea României în Uniunea Europeană în anul 2007 va aduce fără îndoială o serie de avantaje atât în plan economic cât şi în celelalte sectoare, dintre acestea şi cel mai important fiind dat de gradul de deschidere a economiei către restul lumii, respectiv ponderea importurilor şi exporturilor de bunuri şi servicii în PIB. Studiile arată că acesta va creşte treptat de la 76% la peste 100% în anul 2015, având ca efect creşterea fluxurilor de investiţii străine către ramurile economiei româneşti, creşterea capacităţii de acoperire a necesarului de finanţare externă a deficitelor interne, creşterea fluxurilor bilaterale de forţă de muncă şi implicit creşterea productivităţii muncii ca urmare a transferului de tehnologie şi de fonduri structurale destinate dezvoltării.

**NOTE DE FINAL**

[1] *Günter Verheugen – comisar european responsabil cu probleme legate de lărgirea Uniunii Europene, în alocuţiunea susţinută în faţa Parlamentului European în octombrie 2000.*

## PROPUNERI

Dată fiind complexitatea procesului de integrare în Uniunea Europeană, nu numai pentru ţara noastră, ci pentru toate ţările continentului care doresc acest lucru, este bine ca etapele, exigenţele, criteriile şi obiectivele integrării să facă obiectul unor activităţi speciale, astfel încât toată lumea să fie în cunoştinţă de cauză şi să înţeleagă foarte bine ce anume presupun astfel de eforturi. De aceea, considerăm că, în cadrul Universităţii Naţionale de Apărare, ar putea fi deschise unele cursuri (seminarii) opţionale prin care cadrele şi studenţii să fie angajaţi efectiv atât în cunoaşterea acestui proces, cât şi în analiza profundă a implicaţiilor sale în domeniul apărării şi securităţii naţionale. În cadrul Centrului de Studii Strategice de Apărare şi Securitate, problematica implicaţiilor integrării europene în domeniul securităţii şi apărării ar putea fi abordată multilateral şi evaluată în permanenţă, atât conceptual cât şi practic-aplicativ.

***COLOCVIU STRATEGIC* este o publicaţie a Centrului de Studii Strategice de Apărare şi Securitate ce include rezumate ale temelor de cercetare ştiinţifică, conferinţelor, simpozioanelor, seminariilor, meselor rotunde, opinii şi puncte de vedere ale unor personalităţi de marcă din armată şi societate, din ţară şi străinătate, implicate în cercetarea ştiinţifică din domeniul securităţii.***

Publicaţie realizată cu sprijinul Editurii şi Tipografiei Universităţii Naţionale de Apărare
Tehnoredactare computerizată: Marioara BĂJENARU
Supliment al revistei *IMPACT STRATEGIC*
ISSN: 1582-6511; B: 27203

*Centrul de Studii Strategice de Apărare şi Securitate*
*Şos. Panduri, nr. 68-72, Sector 5, Bucureşti*
*Telefon: 410.52.20, Fax 410.03.64*
*e-mail: cssas@unap.ro*
*web: www.unap.ro*